# Eessõna

Kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse (KORKS) vastuvõtmine tähistab üht ulatuslikumat Eesti kriisiõiguse ümberkorraldust pärast iseseisvuse taastamist. Ühte raamistikku koondati kolm seni eraldi seisnud seadust ja nende taga olnud kriisiolukordadeks valmistumise ning juhtimise süsteemid. Juba enam kui kümme aastat tagasi, rahuaja ja sõjaaja riigikaitse seaduse üheks terviklikuks riigikaitse seaduseks loomisel arutati, kuidas kujundada kriisiolukordadeks valmistumine ja nende lahendamine ühtseks tervikuks.

Ajaloolisus ei seisne ainult õigusnormide, vaid põhimõttelises muutuses: Eesti valmistub erineva tekkepõhjuse ja raskusega ohtudeks ja kriisiolukordadeks ühes terviklikus süsteemis, kus rollid, põhimõtted ja töökorraldus on võimalikult suures ulatuses paigas juba tavaolukorras. Sellega loobume vaikimisi siin-seal kehtinud eeldusest, nagu saaks iga suurema mõjuga sündmuse ette ära defineerida ja paigutada õigesse õiguslikku raami. Ohtlik sündmus ei küsi, millise seaduse, valitsemisala või ametkonna järgi see algas: küberrünnak võib viia elektrikatkestuseni, see omakorda avaliku korra ja varustuskindluse probleemideni ning sõjaline surve võib alata ammu enne esimese lasu tegemist. Seetõttu peab riik, laia riigikaitse terviksüsteem suutma liikuda tavapärasest häirest kriisiolukorrani ja vajaduse korral erikorrani muuhulgas juhtimisloogikat muutmata – sama süsteem, samad rollid ja sama koostööloogika peaks meid kandma tavapärasest häirest kõige keerulise stsenaariumini.

Eesti kriisivalmidus jääb olemuselt hajutatuks: ministeeriumid, asutused, kohalikud omavalitsused, elutähtsa teenuse osutajad ja teised ettevõtted vastutavad oma ülesannete eest. Selleks et hajutatud süsteem suudaks suure kriisiolukorra ajal toimida ühe tervikuna, peab kõigil olema ühine keel, *lingua franca*: samad põhimõisted, arusaam rollidest ja sõltuvustest, ühine planeerimisloogika ning selgus, kuidas kujuneb tervikpilt ja tehakse otsuseid.

Seadus loob selle ühise keele ja toimib võimendajana: see ei asenda osaliste pädevust, vaid aitab ministeeriumitel, asutustel jt osapooltel tegutseda koordineeritult, otsustada kiiremini, seada nappide ressursside kasutamisel prioriteete ja säilitada ka kõige raskemas kriisis riigi otsustus- ja tegutsemisvõime.

Lisaks kolme seaduse – riigikaitse seadus, erakorralise seisukorra seadus ja hädaolukorra seadus – kadumisele joondati KORKS-iga ca 100 muud seadust, mis kriisiolukordadeks valmistumisel või nende lahendamisel omavad erinevatele poliitikakujundamise valdkondadele tähendust. Sellega ei muudetud sündmuse lahendamist ega võetud vastutust neilt, kellel on vajalikud teadmised ja pädevus. Vastupidi – ülesannete jäävuse põhimõtet tugevdati, iga asutus ja organisatsioon jätkab kriisiolukordades oma ülesannete täitmist. Suure mõjuga sündmusi ja kriisiolukordi saab juhtida aga ühtsemalt, seada piiratud ressursside kasutamisel prioriteete, koondada vajalikku teavet ja võimeid ning teha eri osaliste vahel kooskõlastatud otsuseid.

Seadus iseenesest ei taga kriisivalmidust. Selle mõju sõltub sellest, kui hästi mõistavad kõik osalised oma rolli, tunnevad oma ülesandeid, valmistuvad nende täitmiseks ning harjutavad koostööd. Käsiraamat aitab uut õigusraamistikku üle seaduste ja seletuskirjade ja jooniste mõista ning igapäevatöös lihtsamini rakendada, et oleksime – nagu ütleb laia riigikaitse suurõppuse ILVES 2026

lipukiri – kriisideks märkamatult valmis. Sest uue seaduse põhimõtted peavad meie kriisivalmisoleku suurendamiseks kiirelt jõudma plaanidesse, töökorraldusse ja otsustesse.

Tänan kõiki, kes on seaduse ja käsiraamatu valmimisse panustanud – mõne jaoks on see olnud kaheksa aasta, mõne jaoks kaheksa kuu pikkune teekond, kuid iga panus on olnud oluline. Nii seaduse kui ka käsiraamatu valmimises peegelduvad eri osaliste teadmised, valmisolek ja koostöö – samad põhimõtted, millele tugineb ka seaduse rakendamine. See töö aga alles algab.

*Erkki Tori, Riigikantselei julgeoleku ja koordinatsioonibüroo direktor*

Viimati uuendatud 01.10.2026